

Cartea Românească

Ideea înfăptuirii unei mari edituri românești a svâcnit în mijlocul frământărilor delași. Nici n'apucară bine să se deslușească zorile izbândeii finale și urmară discuții, în cerc restrâns, asupra diferitelor probleme, mai ales culturale, care se iveau depe urma nouilor perspective istorice. Ca o coinci-

e crearea unui fond cultural, participarea lucrătorilor la beneficii, etc.

împrejurările economice, schimbate de războiu, au dus la îndeplinirea gândului lui Athanasie mai repede și mai măreț decât l-arfi putut închipui fostul rector al Universității din București, primul

Librăria și biourile „Cărtămânești”

dență de bun augur, consfăturile aveau loc în Aula vechii Universități, sală în care, pe vremuri, s'au ținut conferințele Societății Junimea, cu o covârșitoare influență asupra progresului nostru cultural.

Apărătorul hotărât și tenace al înființării unui institut de editură, cu scop de a contribui la cultura mulțimii, și la cimentarea sufletească din provinciile ce aveau să se unească, a fost regretatul Profesor Ion Athanasie. El a făurit primele statute ale Societății visate, din care aurămas multe puncte și în actualele statute ale „Cărtii Românești”, cum

președinte al Consiliului de Administrație al Societății „Cartea Românească”.

Firme vechi, curenume câștigat, nu se mai încumetau să facă față, izolate, nouilor cerințe. Împrejurările le-au împins la unire.

Astfel a luat naștere, în anul 1919, marele institut de editură „Cartea Românească”, aproape în acelaș timp când vechiul institut „Socec” trecea în stăpânirea D-lor Schwartz & Șaraga. Se creau în felul acesta izvoare de mari forțe în domeniul editurii.

Trăinicia instituției „Cartea Românească” este

asigurată chiar dela început, căci ia naștere din fuzionarea altor trei instituții, care au contribuit în largă măsură la progresul cultural al țării, dinainte de războiu. Din firmele I. St. Rasidescu de sub conducerea D-lui Carol Rasidescu, „Theodosiu Ioanițiu 6 fii” de sub conducerea D-lui Nicolae Ioanițiu, și din editura „Sfetea” de sub conducerea regretatului C. Sfetea, s'a format „Cartea Românească” cu sprijinul material al Băncii Românești. Capitalul inițial de 12.000.000 lei a ajuns cu timpul la 100.000.000 lei.

greșului uimitor ce se face pe tărâmul culturii românești.

Atelierele la început erau și ele răslețite, în diferite părți ale orașului, ceea ce însemna o mare pierdere pentru activitatea Societății. Inconvenientul fu îndepărtat din 1922, când s'a ridicat pentru atelierele industriale, o masivă clădire de beton armat, pe terenul cu o suprafață de 6.000 m. p. din Șos. Bonaparte 58—60. În acest chip Societatea „Cartea Românească” a înzestrat capitala țării cu o industrie înfloritoare, cea mai mare în ramura indus-

Sala de ședințe a „Consiliului”

Sediul Sfetea, de lângă Sft. Gheorghe, era excentric. S'a simțit deci nevoia dintr'o dată, ca librăria să se instaleze într'o încăpere mai centrală. S'a cumpărat clădirea Societății „Minerva” din B-dul Academiei 3—5, azi transformată într'un mareș palat, cu fațadă impunătoare în simplitatea ei, cadrând de minune cu noul palat al Universității din apropiere. Întâmplarea s'a nimerit bine. Librăria cea mai mare din țară nu putea să fie prea departe de înaltul focar de cultură al neamului întreg. În trecerea lor spre Universitate, miile de studenți, zilnic întâlnesc în calea lor dovada pro-

triilor grafice și de editură. De viața ei este legată viața și buna stare a unei armate de aproape 1200 de funcționari și lucrători.

Activitatea Societății „Cartea Românească” este complexă, cuprinzând trei ramuri bine distincte, puse sub aceeaș conducere centrală.

A. *Industria Grafică* este concentrată în Atelierele din Șos. Bonaparte. Ele cuprind două mari clădiri anume construite, înzestrate cu tot utilajul modern. Una, în formă de arc, are o suprafață de 1260 m. p. cu subsol, parter, două etaje și mansardă. A doua, în formă de hexagon, pe o supra-

față de 650 m, p. cu subsol, parter, mezaninși 4 etaje.

Forța motrică necesară acestor ateliere este căpătată printr'o uzină proprie, înzestrată cu un motor Diesel de 300 H. P. și cu regeneratoare pentru comasarea curentului electric.

De cum intri în ateliere, rămâi surprins de felul metodic cum sunt împărțite sălile. Vei găsi sute de oameni lucrând cu febrilitate în zecile de secții, din care se pot cita : Secția zețării, Turnătoria de litere, Secția zincografică, Secția de gravură, Stereotipie, de Galvanoplastie, Secția artistică de de-

crări, cum sunt acțiunile, timbrele, tablourile cromolitografice, precum și cutii de diverse forme și mărimi pentru țigări, parfumuri, bomboane, casete în zeci de culori cu reliefuri, poleite cu aur și argint, etc. Toate tipurile și formatele de registre, carnete, dosare, bibliorhapteagende, calendare, și altele.

La sfârșitul acestor pagini s'au dat câteva modele de imprimări făcute în Atelierele „Cărții Românești” după metoda tipografică, litografică și fotografică. Dar numai un cunoscător în arta grafică își poate da seama de ce poate produce un

Scara de marmoră

sen, Secția litografică, de Offset, Secția de reproducere, Secția cartografică, Secția de fotografuri. Secția mașinilor tipografice, Secția mașinilor litografice, Secția de legătorie și broșaj, Legătoria de lux, Secția confecțiuni, Secția de plicuri, Secția de liniatură, Secția cartonajelomane, Secția cartonajelor mecanice, etc.

Din toate aceste secții „Cartea Românească” scoate anual tot ce închipuirea omenească a născocit că s'ar putea lucra din hârtie : delăcea mai simplă broșură până la cea mai desăvârșită carte de artă ; delăafișul-înștiințarpână laafișul reclamă în 14—15 culori. Apoi cele mai variate lu-

atelier de mărimea celui al „Cărții Românești”. În secția zețării cu 120 lucrători se culeg, într'o singură zi, cuvinte compuse din 500.000 de litere ; așezându-se literele într'un singur rând, s'ar putea împrejmuicu ele grădina Cișmigiu. Dacă s'ar pune alătura toate coaiele de hârtie trecute într'un an prin mașinile „Cărții Românești” s'arputea face un brâu care să încingă pământul la ecuator.

Pentru ajutorarea personalului, pe lângă Ateliere funcționează o cantină, unde lucrătorii pot lua masa cu 15 lei pe zi, iar elevii cu 10 lei. Există de asemenea și un cabinet medical de prim ajutor și tratamente ușoare, în care doi medici și o moașă dau

consultații gratuite. De câțiva ani: funcționează și o casă de pensie pentru toți funcționarii.

Producția anuală a atelierelor, în care lucrează cam 700 lucrători și lucrătoare, cu salariu anual de 35.000.000, este aproximativ de 1.200.000 kgr. de material confecționat. Pentru transportul acestui material ar fi nevoie de un tren cu o lungime de 960 metri.

Afară de Atelierele centrale, „Cartea Românească” mai are ateliere complet organizate în orașele : Chișinău, Cluj și Dicosânmartin.

expoziție de pictură, cunoscută sub numele de „Sala Ileana”.

A doua librărie, „Cartea Românească” o are în Calea Moșilor 64, fosta librărie C. Sfetea.

În imobilul din Calea Moșilor se află și depozitul principal de cărți, ca și serviciul de expediție pentru întreaga țară.

Ținând seamă de importanța pe care o poate avea o librărie, în promovarea culturii naționale din provinciile alipite, „Cartea Românească” a socotit că îndeplinește o datorie către neam, înființând

Sala de expoziții „Ileana”

B. Comerțul de librărie. Pentru a-și putea desface produsele sale, „Cartea Românească” a fost nevoită să dea o dezvoltare cât mai vastă comerțului de librărie. Astfel Librăria centrală din B-dul Academiei No. 3-5 și Edgard Quinet No. 4 se poate spune că este cea mai mare librărie din România.

Ea ocupă subsolul, parterul și etajul întâiu al palatului central și are raioane de vânzare pentru cărți literare românești și străine, cărți didactice, articole de papetărie și confecțiuni, articole de pictură, galanterie, articole de sport, material didactic, gramofone, plăci, radio, jucării precum și o sală de

chiar cu sacrificii, sucursale în centrele cele mai de seamă din ținuturile românești. Există filiale de ale „Cărții Românești” la Chișinău pentru Basarabia ; Timișoara și Lipova pentru Banat ; Cluj, Brașov și Dicosânmartin pentru Ardeal.

Afară de aceste librării și sucursale, „Cartea Românească” are peste 600 corespondenți și reprezentanți în toată țara, cari fac oficiul de colportori ai produselor ei.

C. Editura. Dela înființarea ei chiar, Societatea „Cartea Românească” și-a stabilit un plan de edi-

tură în conformitate cu starea generală culturală din țară.

Cultura mulțimii a fost pusă pe planul întâiu, și în această direcție „Cartea Românească” a săvârșit, cu hotărâre și continuitate, mai mult de cât oricare altă instituție similară, particulară sau de Stat.

Ea n'a urmărit un câștig, deoarece prin statute se menține în fiecare an un fond cultural, uneori și de un milion de lei, pentru susținerea bibliotecilor ieftine pe care le editează, în diferite domenii de cunoștințe.

Sute de mii de exemplare s'au răspândit astfel în mulțimea dornică de citit, prin „Pagini Alese din Scriitorii Români”. Aproape 2.000.000 de broșuri

Răspândind gustul de citit în mulțime, ea pregătește astfel terenul pentru înțelegerea și desfacerea cât mai largă a literaturii și științei românești.

În această direcție „Cartea Românească” și-a făcut pe deplin datoria. Ea a fost singura instituție de editură, care a stabilit premii literare și științifice, pentru lucrări inedite, obținând astfel un succes moral însemnat.

Catalogul ei general cuprinde capitolele cele mai variate, dela poezii la opere de specialitate științifică, dela cărți cu preț redus la adevărate lucrări de artă pentru bibliofili. Din această din urmă categorie merită mențiune : *Adrian Maniu, La gravure sur bois en Roumanie*, frumoasele colecții de stampe

Vitrina A. D. Xenopol

din „Cunoștințe Folositoare”, adevărată enciclopedie științifică și geografică, s'au împrăștiat în numeroasele biblioteci sătești înființate de particulari sau de instituții ca „Fundatia Voevodul Mihai” și Direcția Educației Poporului.

„Calendarul Gospodarilor” apare regulat de 11 ani; din această carte de citire, a săteanului, dar și a celor din orașe, s'au vândut peste un sfert de milion de exemplare, întâlnindu-se în orice sat cât de izolat din țară.

La acestea, dacă se adaugă Biblioteca Agricolă și Biblioteca Minerva se poate scoate în relief cu toată obiectivitatea, partea însemnată pe care a luat-o „Cartea Românească”, abia într'un deceniu de activitate, la răspândirea culturii generale

ale D-lui *Olszewski*, ediția aleasă din *Poveștile M. S. Regina Măria, Niculăiță Minciună* de *Brătescu Voinesți*, cu planșe originale colorate, sau opera *Divina Comedie*, tradusă de *Coșbuc*, adnotată de D-l Prof. *Ortiz*, cu stampe și deseneuri tot așa de alese ca în edițiile de lux străine.

Clasicii români au fost scoși din uitare prin ediții îngrijite, „Cartea Românească” asigurându-și exclusivitatea operelor lui *Coșbuc*, *Slavici* ori *Vlahuță*.

Din monumentală operă a marelui istoric *A. D. Xenopol, Istoria Românilor* în H volume, au apărut până acum 12 volume, iar celelalte două vor ieși în curând, încheind astfel o lucrare de editură

grea și costisitoare, tipărită cu toată îngrijirea cerută de însemnătatea operei, unică în felul ei.

„Cartea Românească” se mândrește că a putut înlesni apariția operelor celor mai de seamă scriitori români de astăzi și al căror nume, în schimb, a contribuit în largă măsură la vaza de care se bucură această instituție, nu numai în țară, dar și în străinătate.

Ca *romancieri și nuvelisti* și au operele editate exclusiv sau în mare parte la „Cartea Românească”: Agârbiceanu L., Arghezi T., Brătescu Voinești L., Bucuța Emanoil, Kirițescu C., Petrescu Cezar, Rebreanu L., Sadoveanu M., Stănoiu Damian, Teodoreanu Ionel și Al. și alții.

Ca *poeți*: Blaga L., Botez Demostene, Carp O., (G. Proca), Codreanu M., Crainic N., Davidescu

Paulescu C. Dr., Slăvescu V., Tafrali O., etc.

Necesitățile culturale fiind atât de variate, potrivit împrejurărilor istorice în care se află țara noastră, activitatea editorială a „Cărții Românești” este și mai complexă.

Ea a tipărit traduceri din clasicii noștri în limba minoritară; a susținut lupta din ce în ce mai grea în editarea cărților de curs primar. În ce privește cărțile de curs secundar, „Cartea Românească” și-a dat toată silința de a pune în mâna elevilor cele mai bune manuale, atât din punct de vedere pedagogic cât și tehnic. Azi instituția deține cam 60% din întregul stoc de cărți didactice folosite în școli.

Ca o încununare a activității sale editoriale de un deceniu, „Cartea Românească” a întreprins publicarea unei opere mărețe, unice în România.

Vitrina didactică a librăriei din București

N., Măinescu L., Maniu A., Militaru V., Pillat I., Topârceanu G., Voiculescu V. și alții.

Ca *scriitori populari*: Cristescu Florian, Diaconescu Pantelimon, Dulfu P., Gorovei A., Lungianu M., Popescu Băjenaru L., Speranția Th., Vissarion I. și alții.

Printre autoare: Bucura Dumbravă, Otilia Cazimir, Cunțan M., Mantu Lucia, Petrescu Lucreția.

Ca *autori dramatici*: Davila A., Goga O., Iorga N., Sorbul M.

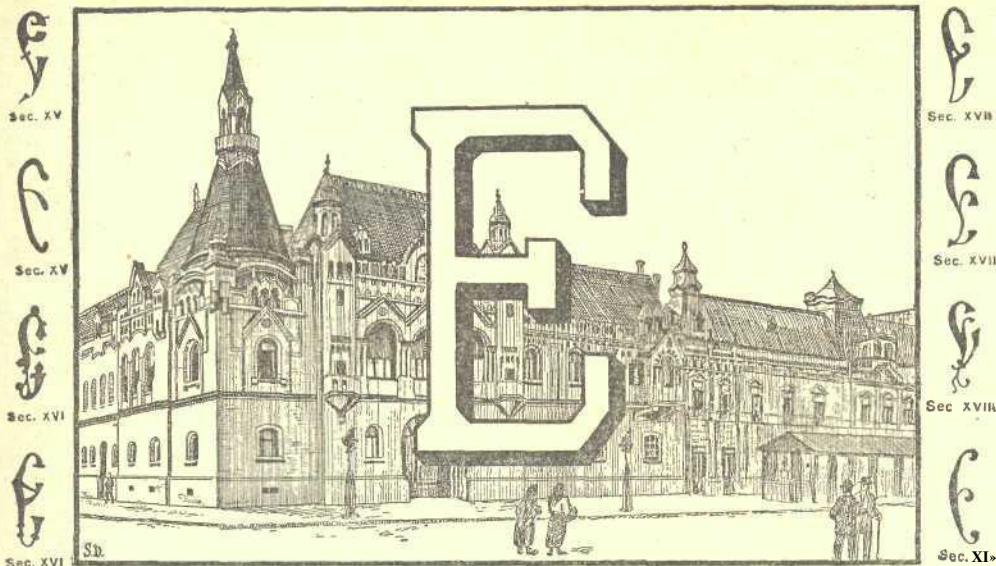
Din domeniul criticii literare și al biografiei: Ibrăileanu G., Lovinescu E., Mehedinți S. (Soveja), Sanielevici H., Simionescu L., Vianu T.

Din domeniul diferitelor cercetări științifice: Antonescu G. G., Cantacuzino Matei, Cuza A. C., Cătuneanu I., Dr. E. Juvara, Marinescu G. Dr.,

Este împlinirea unei lipse simțite de toți și de multă vreme, dar în același timp o largă contribuție la opera de apropiere sufletească între locuitorii țării de ori ce neam. E vorba de „*Dicționarul enciclopedic ilustrat al limbii române*” întocmit de D-l Prof. Univ. I. A. Candrea. Partea 2-a, „*Dicționarul istoric și geografic*”, este datorat D-lui Prof. G. Adamescu. Această lucrare monumentală, față de mijloacele noastre tehnice, va fi la înălțimea prinosului adus prin ea neamului și țării. Va cuprinde peste 2000 pagini cu peste 10.000 ilustrații în mare parte referitoare la țară, ca și hărți, planșe în culori și în afară de text.

Opera e pe jumătate tipărită și va apărea negreșit în cursul anului 1931.

Dacă s'ar strânge la un loc toate cărțile ce s'ar tipăresc într'un an la „Cartea Românească” și s'ar

EPISCOPIADIN ORADIA-MARE.

E¹ sm. A cincealiteră a alfabetului.

E² conj. = IAR: cea sămăntă bunăiaste fiul omeneșc, ~ agruliasse lumea, ... pleavele sînt fiii nepritorului, ... ~ secerăciunea sîrșitul veacului iaste, ~ secerătorii fingerii sînt (COR.) [lat. e t].

E³ interj. Exprimă un fel de reticență, spre a arăta că nu se spune tot ce ar fi de spus: e! imeria noastră nu e așa (BR.-VN.) mai adesea repetat: e! e! fratrăspunse împărății dormit mult și bine, dacă... (ISP.) e! e! nu mă tacă, eu acuși cerc (ALECS.).
E⁴ vb. Este, forșcortată a pers. o 3-a sg. a indicativului prezent de la A FI; se reduce la i cînd se sprijină pe vocala finală a cuvîntului precedent: omu-imuritor [lat. e S t].

EA... EL.

EA... IA...

***EBDOMADAR adj.** ® Care se reînnoește în fie-care săptămîntă (D Săptămîntă apare odată pe săptămîntă: revistă ~ă [fr. hebdomadaire].

***EBEN sm.** ® ABANOS ® Negru ca abanosul: Un păr bogat și negru de ~ strălucitor (BOL.) [fr.].

***EBENIN adj.** ® Negru ca abanosul: Fata-și ascunde în păr ~ (EMIN.) [fr.].

EBINCA, IBINCA (pî.-ci) sf. Pătură, țol, așternut ce se pune sub șea, pentru ca aceasta să nu roadă spinarea calului: Pîna ~nziuă (1-aduce), cu ebincile pe ei (TEOD.); șauca-i lua, Ibincile c'asternea (TOB.); 1-a acoperit cu ibincile de la cal (LUNG.)

***EBONITĂ sf., *EBONITĂ sbst.** Substanțiară, lucioasă, ușoară și rezistentă, obținută prin vulcanizarea cauciucului amestecat cu pucioasă; se întrebuintează la facerea minere de cuțite și de bastoane, a bilelor de biliard, a diferitobiecte de fantezie, la aparate electriceși de radiofonie, etc. [fr.].

***EBRAIC adj.** A vechilor Evrei: limba ~ă; alfabetul ~ (TABELA XX) [fr.].

***EBRAISM sbst.** ® Fel de vorbire particular limbii ebraice [fr.].

***EBRAIST sm.** ® învîțat care se ocupă special cu limba ebraică [fr.].

***EBRIETATE sf.** Beție: trei înșeari aveau aerul a li Intr'o stare de ~ patentă... i-au tăiat drumul (CARI); tustrei erau veseli, în una din acele stări de ~ sufletească (VLAH.) [fr.].

***EBULITIUNE sf.** Fierbere în clocote [fr.].

t ECARET = ACARET.

***ECARTE (pl.-euri) sn.** Numele unui joc de cărți între două persoane [fr.].

TABELA XX.

ALFABETUL EBRAIC

Numele	Semnul	Litere finale	Valoarea	Valoarea numerică
Alef	א a ...	1
Beth	ב b, v ...	2
Ghimel	ג g ...	3
Daleth	ד d ...	4
Hé	ה h ...	5
Vau	ו v ...	6
Zain	ז z ...	7
Heth	ח ch ...	8
Teth	ט t ...	9
Iod	י i ...	10
Caf	כ k, ch ...	20
Lamed	ל l ...	30
Mem	מ m ...	40
Nun	נ n ...	50
Samech	ס s ...	60
Ain	ע e ...	70
Pe	פ p, f ...	80
Ṭadi	צ ṭ ...	90
Koff	ק q ...	100
Reș	ר r ...	200
Șin, sin	ש s, ș ...	300
Tau	ת th ...	400

***ECATOMBĂ (pl.-be) sf.** ® Jertfă de o sută de boi sau de alte animale ce se făcea la popoarele vechi: asemenea jertfe, de o sută de vite deodată, se numiră coatombe (ISP.) yitele jertfite în ecatorombă cu satele, pe altarele zeilor (DOB.) ® Jertfiră unu

Biserica Rozavleajud. Maramureș, (1718)

Fotogravură „Cartea Românească” pentru BOABIȚE GRÂU.

Librăria „Cartea Românească” din Braşov

Librăria „Cartea Românească” din Cluj.

Librăria „Cartea Românească” din Dicio Sănmărtin

Librăria „Cartea Românească” din Timișoara

pune una lângă alta cu cotoarele în afară, s'ar putea alcătui o bibliotecă, ce ar ocupa o suprafață de 6 ori mai mare decât fațada mărețului palat al librăriei.

Dacă instituția „Cartea Românească” în scurta vreme de funcționare a biruit greutățile vremii și ale începutului ori cărei organizări temeinice, ajungând în fruntea instituțiilor similare din țară și asigurându-și o viață sănătoasă și trainică în viitor, faptul se datorește în bună parte înțelegerii, destoiniciei, hărniciei și spiritului sănătos ce domnesc în conducerea ei. Partea tehnică e sub directa supraveghere a D-lui C. Rasidescu, cunoscător adânc al meseriei, începută ca ucenic în atelierele tatălui său. Partea comercială e stăpânită de competența D-lui N. Ioanițiu urmaș al unei tradiții vechi de negustori români în ramura librăriei. La început a

fost de mare sprijin priceperea deplină în ale editurii a regretatului C. Sfetea.

Pe lângă cei doi conducători tineri și pricepuți într'o activitate de fiecare clipă, se adaugă sfatul competent, vegherea neobosită asupra totalului din partea directorilor administrativi și a unui consiliu de administrație luminat, format din personalități competente în ale culturii sau comerțului. Nu se poate lăsa nementionată și râvna întregului personal, delazețari până la procuriști. Într'o solidaritate demnă de laudă ei își pun toată tragerea de inimă în serviciul de care se leagă și buna lor stare.

Propășirea, vădită din an în an, a unei asemenea instituții de cultură nu poate să fie decât de un real folos pentru înaintarea sufletească a neamului întreg. SIMIONESCU I.